

Lleida

Setmanari polític defensor del front únic d'esquerreres

DIRECCIÓ I ADMINISTRACIÓ: Comandant Baiget, 24-1.er - No es retornen els originals. - Dels treballs publicats en són responsables llurs autors. - Subscripció: UNA pta. al mes. - Núm. solt 25 cénts.

COMIAT

Per ara, i mentre les circumstàncies polítiques no es modifiquin en un sentit més favorable, suspenem la publicació d'aquest setmanari.

El número d'avui de LLEIDA, darrer del primer semestre d'enguany, és l'últim que publiquem, almenys per cert temps. Si algú cregués que la seva desaparició ve imposada per dificultats econòmiques, s'equivocaria del tot. Generalment, les empreses idealistes, són males empreses de diner. LLEIDA, durant cert temps, ho ha pogut comprovar. Però es dóna el cas, precisament, que la seva desaparició coincideix amb una vida econòmica assegurada. No sols cobreix les seves despeses sinó que, encara que no molts, li sobren alguns diners. Dit sigui en honor de la gent de les nostres comarques, que, fidel a la seva tradició, ha sabut correspondre a la nostra crida.

I doncs? Doncs la raó és tristíssima i molt clara: que el nostre setmanari ha de sortir amb tals mutilacions i afegits que el número que reben els nostres lectors no és, ni de molt, el nostre número original, sinó el que volen que sigui aquells que poden més que nosaltres. No es pot pensar en públic, ni amb tota la prudència imaginable. Hi ha, constantment, implacablement, una barrera, per ara insuperable, que s'interposa entre nosaltres i els nostres amics lectors.

Què hi podem fer? No-res, avui per avui. Potser els temps canviaran. Coses més fortes que les que veiem han anat per terra. Si tal ocorre algun dia, per llunyà que sigui, el més probable és que aquella comunitat espiritual que s'havia establert entre els nostres favoreixedors i nosaltres, torni a tenir un òrgan d'intercomunicació.

Però avui, la nostra condició d'homes lliures sent vexada la seva dignitat, i ans que avenir-se a la sistemàtica mutilació del propi pensament, prefereix silenciar-lo.

A tots vosaltres, subscriptors, compradors i anunciants de LLEIDA, moltes gràcies. Sabem qui sou i on podrem retrobar-vos. Si un dia llueix damunt la nostra terra el sol de la llibertat, la nostra ploma, lliure d'obstacles, sabrà prosseguir, en condicions decoroses, la lluita pels ideals que hem estimat i defensat tota la vida.

HUMBERT TORRES.

Defensa de la Democràcia⁽¹⁾

(Conclusió)

VII.—Cal partir del sufragi universal

Davant la polèmica suscitada per la probable reforma electoral dins l'Estat espanyol, és oportú d'assenyalar unes paraules de Charles Maurras en la seva quotidiana crònica «La politique», que publica a «L'Action Française». Els nostres conservadors anacrònics, més o menys tradicionalistes, quedaran probablement desconcertats en llegir la següent afirmació del gran teoricista del nacionalisme francès: «Estic per l'extensió indefinida del sufragi».

Les idees de Maurras són, en aquest punt, si no absolutament originals, ben diferents de les que acostumen a sostenir les dretes de certs reconcs d'Espanya. Comentant la tesi de Gustave Hervé, segons la qual tota renovació de la política francesa ha de partir de la doble base del sufragi universal i la República, sosté Maurras que ha de començar-se per eliminar la República, però que cal conservar el sufragi universal: «No s'ha de tocar el sufragi universal.» Per a més fidelitat literal, reproduïrem els mots francesos: «Il ne faut pas toucher au suffrage universel.»

Això no vol dir, és clar, que Maurras s'hagi convertit en un partidari del règim democràtic i del sistema parlamentari. Creu que s'ha de conservar el sufragi universal, però creu també que s'ha de canviar l'esfera de la seva competència. Segons la seva teoria, el sufragi ha de tendir a representar la nació, però no pas a dirigir-la. Com es veu, el seu pensament és el formar amb els elegits del sufragi, no pas un Parlament sobirà, sinó un òrgan de represen-

tació unit per un cert engranatge a la institució política d'rectora, al capdamunt de la qual posa Maurras la persona del rei. Maurras es mostra en això molt més realista que no pas els polítics passats de moda que consideren possible, avui, suprimir el sufragi universal o substituir-lo per qualsevol de les fórmules desacreditades que tendeixen a escamotejar la manifestació de la voluntat popular.

La fórmula «un home, un vot», independentment de la seva legitimitat i de la seva vàlua intrínseca, compta indubtablement, en els nostres dies, amb un estat de consciència col·lectiva que li és favorable. Ben natural i ben just ha d'ésser aquest principi, quan ha arribat d'una manera tan ràpida i completa a predominar en l'opinió dels pobles. Si no hi hagués altres raons per defensar el sufragi universal, hom hauria de tenir en compte la raó poderosíssima, decisiva, que els pobles no s'avindrien actualment a ésser desposseïts d'aquest instrument de poder democràtic.

Ara que ens hem posat a comentar unes interessants paraules de Charles Maurras, no saben estar-nos de comentar-ne unes altres, no menys interessants, que trobem en el mateix article. Després de mantenir com a punt essencial i bàsic l'eliminació de la República, diu que aquesta ha d'ésser abolida allí on és ara, o sigui al cim de l'Estat, per establir-la allí on no és o sigui en els estaments professionals i en les corporacions municipals i regionals. Per tant, Charles Maurras resulta partidari d'organitzar la societat i l'Estat republicanismament, però amb una suprema direcció monàrquica.

No ens fem il·lusions respecte a la sig-

nificació pràctica que Maurras preconitza. Ell vol treure de la competència de la democràcia les qüestions cabdals de l'Estat. Però en totes les altres qüestions, no solament és partidari d'una organització republicana, sinó que creu intangible el sufragi universal com a base per obtenir la vera representació del poble.

Evidentment, a tot arreu hi ha dretes i esquerres, radicals i revolucionaris. Però és trist de comprovar que en certs indrets de la península ibèrica aquestes modalitats prenen sovint un caràcter extra-europeu i inactual que és un símptoma d'isolament i d'endarreriment espirituals i que justifiquen, en el terreny de les idees i de la política, els judicis severos emesos per alguns estrangers i fins per alguns peninsulars. Quan tots els conservadors i dretistes d'Europa i Amèrica accepten fonamentalment el sufragi universal, surten de la península ibèrica unes veus rogalloses que demanen la supressió o la mutilació d'una de les conquestes de la llibertat moderna.

VIII. — El criteri qualificatiu del sufragi

És cosa fàcil la denigració del criteri quantatiu aplicat al sufragi universal. Però quan s'ha prescindit d'aquest criteri i s'ha adoptat, en principi, el criteri qualitatiu, els partidaris d'aquest altre comencen a patir. Quina ha d'ésser la fórmula pràctica per establir en la intervenció electoral dels ciutadans les diferències de qualitat? És evident que hom no pot graduar o mesurar objectivament la capacitat, la vàlua, l'honestat dels homes. Un criteri rigorós de ponderació qualitativa ens portaria a la fixació d'un diferent poder electoral per a cada home. I com que això no és possible, els partidaris del criteri qualitatiu, fugint de la comprovació directa i individual de les capacitats i de les valors humanes, s'atenen a allò que podríem anomenar els senyals exteriors.

Una fórmula qualitativa la trobem en l'anomenat vot plural. Segons aquesta fórmula, es concedeix a determinades categories de ciutadans, no pas el vot únic concedit generalment, sinó dos, tres o més vots. Hom adopta com a base de la pluralitat de vots la possessió de títols, els estudis, la riquesa, la nissaga o la situació social. Segons la fórmula de la cultura, un simple ciutadà tindrà un vot; però si és batxiller, per exemple, en tindrà dos i si ha cursat una carrera en tindrà tres. La fórmula de la riquesa estableix una relació entre el dret de vot i la fortuna o la contribució que es paga. Encara hi ha una altra fórmula, que ha tingut molts defensors a França, i que consisteix en el vot familiar, en virtut del qual els pares de família tindrien més unitats de vot que no pas els solters.

Si examinem aquestes fórmules, comprovarem que no són garantia d'encert, ni són expressió de justícia. El cas dels analfabets és un dels que demostren clarament la mancança de base sòlida en el criteri qualitatiu. Entre els que saben de lletra hi ha una gran part de gent que són, segons una frase que ha fet fortuna, analfabets de segon grau. I aquests acostumen a tenir una intel·ligència i un sentit pràctic inferiors als de la massa dels analfabets autèntics. Qualsevol pot fer la prova comparant uns quants pagesos que no saben de llegir ni d'escriure, amb uns quants menestrals que saben totjust escriure una carta o llegir un diari. La comparació resultarà favorable als primers. D'altra banda, hi ha una cruel injustícia en el fet que l'Estat exclouï del dret de sufragi els analfabets, o els doni menor quantitat de vots, després d'ésser ell, gairebé sempre, el culpable de l'existència de l'analfabetisme. Així mateix, la possessió d'un títol escolar o professional, no solament no és garantia d'una superioritat d'intel·ligència, sinó que moltes

vegades és fruit del privilegi dels rics, que poden dedicar l'adolescència i la joventut als estudis, mentre la gent humil han de dedicar-les al treball.

Si el criteri qualitatiu de la il·lustració o dels estudis està mancat, alhora, de justícia i de justesa, molt més ho ha d'estar el criteri qualitatiu de la riquesa o de la participació contributiva a les càrregues públiques. Avui apareix com un greuge a la dignitat humana l'establiment d'un privilegi concedit a la riquesa en el sufragi, a més dels altres privilegis socials de què encara es gaudeix, i a despit de la tendència socialment nivelladora dels nostres dies.

Tampoc el criteri qualitatiu en forma de vot familiar ens sembla gaire defensable, tot reconeixent que té una base menys antidemocràtica i més noble que les fórmules anteriors. Molt més just que donar al pare de família dos o tres o quatre vots, conferint-li així la representació política de la muller i els fills, és el donar el vot a les dones i el rebaixar l'edat electoral, puix que d'aquesta manera s'obté el vot directe i personal dels elements de la família que hom pretén acumular electoralment en el cap de casa.

Totes les fórmules qualitatives a les quals hem al·ludit han tingut, i algunes tenen encara, una realització efectiva en el règim electoral dels Estats. I qualsevol que hagi estudiat aquest problema en la història contemporània i en la política actual, haurà de reconèixer que l'aplicació de les dites fórmules ha estat discutidíssima i ha encès plets polítics interns, els quals s'han resolt quasi sempre en un sentit favorable al sufragi universal, igual, individual i directe. Aquest sufragi, en veritat, no és exclusivament quantitatiu. Materialment, un home és un vot dins les urnes o les capses de votació. Però en les múltiples operacions que precedeixen l'acte material de dipositar el butlletí, entren en joc totes les

diferències qualitatives que entre els homes hi ha realment.

IX. — La classificació social

La classificació de la gent en categories socials és una cosa que aviat està dita. Però del dir al fer, hi ha molta distància. La classificació social és, en els pobles civilitzats, una cosa difícil, i en certs aspectes, irrealitzable, si hom no vol utilitzar els expeditius procediments classificadors dels bolxevistes. En totes les classificacions hi ha, per força, un ample marge d'arbitrarietat, fins en les anomenades classificacions naturals, que no són obra de la natura, sinó de l'home, el qual és un animal classificador, com s'ha dit justament.

Un dels passatges més suggestius de les declaracions que féu temps enrera el prohom socialista italià D'Aragona, és aquell en què va veure les dificultats pràctiques dels sistema electoral per categories socials. A Espanya, els senyors Vázquez Mella i Pradera ho arreglaríen tot de seguida. «Les classes socials són tantes ço és a saber...» I les enumeren ràpidament: agricultors, industrials, comerciants, obrers, clergues, etc. Aquests dos ex-carlins no coincideixen en el nombre ni en la denominació. Però aquesta dificultat és fàcil de resoldre amb un decret-llei o a cara i creu.

A Itàlia la classificació social es presenta més difícil. Així ho compta D'Aragona. «Decláro—diu aquest—que no veig clarament com hauran d'ésser compostos els col·legis corporacionistes, això és, el cos electoral dels diputats del treball. Mentre que és fàcil de subdividir els treballadors en les diverses categories d'oficis, i posar junts, per exemple, els metal·lúrgics amb els metal·lúrgics, els paletes amb els paletes, és difícil d'enquadrar en organitzacions o ordres els industrials. Agafem les societats anònimes: serà considerat in-

dustrial només el conseller delegat, o bé tot el Consell d'Administració, o tots els accionistes? Per altre cantó, si un nombre donat d'electors té dret a elegir, encara que sigui amb elecció de segon grau, els diputats del treball, és lògic de creure que els obrers que són més nombrosos que els patrons, aconseguiran la majoria, i que els capitalistes no s'avindran a aquestes disposicions. Nosaltres havíem començat a treballar, l'any 1919, en un projecte semblant, i us asseguro que ensopegàrem amb dificultats tècniques verament insolubles».

Tot això vol dir que la pretesa constitució «orgànica» de la vida social ha creat un munt de nocions falses. La societat humana, i menys la societat moderna, no té òrgans en el sentit que aquest mot pren en fisiologia. Encara menys té parts o peces o capes socials suficientment distintes perquè sigui possible una classificació treta del natural.

La classificació és un procediment intel·lectual de l'home, que aprofita, en aquesta feina, els elements que li dona la natura, tot interpretant-los, completant-los i adaptant-los mentalment. El pretès realisme del sufragi corporatiu o orgànic és una falòrnia. Si volem classificar en col·legis corporatius els electors d'un país, haurérem de recórrer, en molta part, a procediments arbitraris.

Dividir els electors en oficis, professions o ocupacions és avui una cosa tan arbitrària com dividir-los per districtes i col·legis numerats o amb noms de barri. La topografia és, com a criteri de divisió electoral, tan legítima com la professionalitat, i molt més pràctica que aquesta. El districte set o vuit o deu de Barcelona, posem per exemple, és una cosa al menys tan orgànica i tan viva, des del punt de mira municipal, com el gremi de vaquers o la Cambra de la Propietat Urbana.

X.—Els principis liberals

Ha fracassat el liberalisme en el camp polític? Veurem desaparèixer la concepció liberal de l'Estat enmig de les lluites entre la concepció d'extrema dreta i la d'extrema esquerra? Aquest problema ha estat tractat en un substanciós i discretíssim article del *Journal de Genève*, i en una nota de Benedetto Croce a la seva revista *La Critica*. Hem trobat en tots dos treballs, no solament la defensa teòrica del liberalisme, ans encara l'expressió d'una invencible esperança en l'esdevenidor dels principis liberals.

Des d'aquest lloc periodístic no seria oportú d'entrar en una disquisició sobre les distintes accepcions del mot «liberalisme». Estem segurs que els nostres lectors entendran prou bé a quina accepció es refereixen els il·lustres escriptors al·ludits i ens referim nosaltres. Per damunt de totes les definicions i de totes les distincions, els ciutadans del món modern comprenen i senten prou bé quina cosa és la llibertat. Les teories que volen suprimir-la, i que per fer-ho més fàcilment comencen per desconèixer-la, per dir que és un concepte buit i una cosa inexistent, no podran mai suprimir de l'ànima de l'home l'aspiració a la llibertat individual i col·lectiva.

L'articulista del *Journal de Genève* remarca que els grans sotrats de la història, i sobretot les guerres sagnants i devastadores, van seguits d'un període de crisi durant el qual les forces instintives—que nosaltres classificaríem en autoritàries i anàrquiques—esclaten amb violència i arriben a dominar per un temps més o menys llarg la idea liberal, que és la flor de l'esperit humà nascuda d'una llarga elaboració històrica. Així, els sistemes antiliberals presenten un origen en certa manera neuròtic. Són fills del xoc dels dolors, de les privacions, dels odis i de les cobejances

dins l'ànima feble dels homes. Quan la normalitat torna, i les aigües esvalotades es fan tranquil·les i prenen el nivell usual, els extremistes reculen i domina novament el liberalisme, en la múltiple varietat dels seus matisos. Les vociferacions i els sofismes dels enemics del liberalisme no poden destruir el fet que aquest correspon a les èpoques en què el seny dels homes és més clar, llur voluntat és més recta i llurs sentiments s'allunyen més de la primitiva animalitat. Per això, com diu Croce, el liberalisme és el partit de la cultura. Un home intel·ligent i cultivat ha d'ésser liberal, en el millor sentit de la paraula.

Sosté l'eminent filòsof italià que la profecia segons la qual el liberalisme no tindrà cap paper en la història futura i la lluita serà entre el comunisme o socialisme exclusivament econòmic, d'una banda, i el reaccionarisme o feixisme, de l'altra, és una profecia sense valor doctrinal. I si no té valor doctrinal, podrà tenir tanmateix una realització històrica? Com Croce observa, les profecies, en aquesta matèria, són sovint desmentides per la realitat amb cruel sarcasme.

Benedetto Croce comenta el fet notori de la impotència del reaccionarisme o feixisme per trobar i per implantar noves institucions estatals essencialment diferents de les del liberalisme. Els feixistes italians, utilitzant les idees dels nacionalistes a la manera de Federzoni, han declarat que anaven a substituir l'Estat liberal per l'Estat nacional. En aquest aspecte, llur fracàs és evident, a despit dels esforços doctrinals i dels esforços pràctics realitzats per les comissions dels quinze i dels divuit, com escriu irònicament el director de *La Crítica*. L'Estat nacional dels feixistes, afirma Croce, no és altra cosa sinó l'Estat liberal governat i àdhuc violentat per un partit polític.

El sincronisme de les sotragades i de

les neurosis col·lectives amb l'impuls dels principis antiliberals, és ja un motiu prou fort per malfiar-se de la bondad d'aquests principis. Les tendències que aconseguixen la màxima força en períodes de malaltia social, poden ésser considerades amb raó com a malaltisses. L'home serà, intel·ligent i àmb sentit de justícia, és liberal, i el liberalisme li ve de la part millor de l'ànima. Per això, segons la frase de Benedetto Croce, el liberalisme és el partit de la cultura.

XI.—Liberals i socialistes

Benedetto Croce ingressà, fa tres anys, en el partit liberal italià. Després de la seva brillant defensa del liberalisme, l'il·lustre filòsof volgué donar a la seva actitud ideològica una confirmació pràctica. I ell que mai no havia format part de cap grup polític, davant la situació d'Itàlia ha entrat en el camp turbulent de la lluita dels partits.

Aquest acte de Benedetto Croce va coincidir, si fa o no fa, amb les eleccions belgues, que van confirmar la tendència acusada per les eleccions britàniques a la polarització de les forces polítiques cap a la dreta conservadora i cap a l'esquerra obrerista, en perjudici del liberalisme. Els partits liberals de Bèlgica, d'Anglaterra i d'altres països s'aprimen progressivament mentre s'engreixen la dreta burgesa i l'esquerra obrera. S'haurà equivocac, doncs, el filòsof italià en situar-se en una neta posició liberal tan separada de la reacció del socialisme? El seu elogi del liberalisme, no serà el cant del cigne d'aquesta escola que presidí l'evolució política del segle XIX? Tindran més raó els que fan la necrologia del liberalisme que no pas els que en fan l'apologia?

Els fenòmens actuals que afecten el liberalisme són complexos, i cal establir algu-

nes distincions per tal de veure clar el problema. En la defensa que del liberalisme ha fet repetidament Croce des de la seva revista *La Critica*, pren el mot en un sentit tan ample, que parla com d'una mateixa cosa del liberalisme ideològic, i del liberalisme econòmic. I si ens fixem en els fets dels últims temps, veurem que el present i l'esdevenidor de cadascuna d'aquestes menes de liberalisme tenen caràcters propis i distints que fan sofisticada i confusionalista tota argumentació que es basi en la identitat de les tres accepcions.

Quan les xifres electorals demostren que el liberalisme anglès o el liberalisme belga està en minva, surt un cor de comentaristes que diuen: el liberalisme és mort! Al nostre entendre, hi ha una considerable exageració en aquestes afirmacions fúnebres. La cosa certa és que el liberalisme, en els últims anys, ha perdut les masses obreres i una part de la burgesia, esportada pel socialisme i sobretot pel sovietisme; i així queda reduït a la fracció de la burgesia més oberta i cultivada. Aquells qui cerquen en política la selecció, i amb aquesta excusa adopten una actitud antidemocràtica, no s'adonen que a través de les seves derrotes polítiques el liberalisme va éssent, cada vegada més, el partit selecte. Ara més que mai és certa l'afirmació de Benedetto Croce segons la qual el liberalisme és el partit de la cultura.

Tanmateix, l'afebliment dels partits liberals no implica la posta dels principis que sostenen. El liberalisme ideològic i polític no ha mort, ni està amenaçat per l'avenç del socialisme. Els socialistes són liberals i són demòcrates com els que duen aquest rètol, i en molts casos més i tot. Dins el moviment obrer, els enemics mortals del liberalisme i de la democràcia són els sovietistes i els bolxevistes, que han adoptat el nom de comunistes. Ni a Anglaterra ni a Bèlgica han obtingut aquests

elements cap èxit important. N'han tingut, en canvi, a França i a Alemanya.

Allò que és mort i ben mort és el liberalisme econòmic, tal com l'entenien els doctrinaris vuitcentistes. És veritat que la tendència estatista que és genèricament socialista—ha sofert alguns fracassos i que en diversos països s'han iniciat forts corrents de reacció contra les tendències socialitzadores en matèria social i econòmica. No solament els partits liberals, ans encara els partits conservadors i dretistes, han adoptat un programa estatista més o menys accentuat. El pur liberalisme econòmic és un principi que, en el terreny estatal, ja no defensa ningú.

Encara es pot dir menys que ha mort el liberalisme polític si es té en compte que una gran part del socialisme ha evolucionat fortament en el sentit reformista, de manera que no hi ha una gran diferència, avui per avui, entre un partit liberal-radical i un partit socialista com el *Labour Party* anglès, el Partit obrer belga, el Partit socialista francès, o el Partit socialista unitari italià. Totes les essències liberals són avui mantingudes pel socialisme reformista. Si aquest no és arrossegat per les ràfegues de l'extremisme obrer, vindrà a ocupar un lloc molt semblant al del radicalisme liberal. No hi ha, doncs, cap motiu per presentar l'afebliment dels partits liberals i la creixença del partits socialistes com un símptoma de l'eclipsi dels principis de llibertat.

A. ROVIRA I VIRGILI.

CORBELLA - Fotógraf

Plaça Paheria, 14, pral. - 2.^a

(Edifici Banca Llorenç)

LLEIDA.

Per què som republicans i federals?

Tutankàmen no pensava en res més que en caçar estruços i en jugar als escacs...—MR. CARTER.

III

L'home, és un animal de costums. I així, s'ha dit, que menja sense tenir gana, i beu sense tenir sed. Però les costums més arrelades en la seva ànima, són les de la força Tutankàmica: les de la tradició i el simbolisme mític. Sempre s'ha cregut ésser fill de la divinitat tot el que no s'entèn!

L'any 1066 es va presentar a la terra el cometa Halley. Doncs bé, els anglesos van voler veure en aquesta aparició, el triomf dels normands. No us extranyi, puix l'any 1456, en una altra aparició del mateix cometa, tot un Sant Pare, Calixte III—aquell espanyol que es deia Alfons de Borja, i que va estar varies vegades a la nostra ciutat del Segre, estudiant en la mateixa—va manar a tota la cristiandat que toquessin les campanes al punt de les dotze del migdia—fixeu-s'hi bé—, *per apaivagar les iras divines i per a deturar l'empenta dels alarbs.*

Ja sabeu, però, que la Ciència sempre més ha estat renyida amb la Religió; per això, Mr. Briot, savi astrònom francès, ens assabenta *que avui es segueix tocant l'Angelus del migdia tal com va disposar Calixte III, encara que ja ningú no te por als cometes, ni molt menys a les empentes bèliques dels alarbs.*

Que voleu que no diguessim, també, d'aquestes festes que ara els francesos han dedicat—ells, republicans i escèptics—, a la pageseta Joana d'Arc, on es fa la suposició que Déu va intervenir a favor dels francesos mitjansant la bona voluntat

d'aquesta pageseta lorenesa! I tot perquè el reialisme càigués a les mans d'un rei poca-solta, que patia de confusions mentals, que va deixar cremar a la donzella, i que, a la fi, el rei tarambana mor de fam per la por d'ésser emmetzinat pel seu fill Lluís XIe.

No cal que anem a França a cercar reis poca-soltes, tarambanes i deficientes. Carles I, tenia, entre nosaltres, quelcom d'initiatives, però aquestes eren només que per somniar en la monarquia universal a la manera de Carlemany i del Papa Gregori VIIe.

Pi i Margall, en defensar el principi republicà, quan les Constituents del 69, deia:

«Quedava molt pel davall de Carles I el seu fill Felip II; i molt més pel davall d'aquest, Felip III i Felip IV. I quan s'arriba a Carlos II es topa ja amb un rei imbècil. Ara bé; els retrats d'aquests reis resten per esguardar-los en els nostres museus. No tenim més que anar-los a contemplar per a que pogueu comprendre com a la degeneració moral i intel·lectual, i correspon una degeneració física. En llurs fesomies, hi trobareu palesa aquesta degeneració.»

Pi i Margall, en el seu discurs memorable, segueix parlant-nos de reis i de llurs tares. El Mestre, no hi troba altra cosa més que mitjanies i vulgaritats. I si rarament topeu amb un Ferran VIe i amb un intel·ligent Carles III, després la rama genealògica s'enfonza fins al abisme amb un babau de Carles IV i amb el murri de Ferran VIIe, aquell *nassot, cara de pastell*, de que tan malparlaven els cançoners populars de Castella.

«No tinc que dir-vos—segua dient Pi i Margall en les Constituents—si avui està o no degenerada la nissaga d'aquest monarca. Ferran VIIe va començar a regnar conspirant contra llurs progenitors, i després contra la seva pàtria.

Si accepteu el principi hereditari—segua dient—, tenim que acceptar necessàriament totes les monstruositats que ens presenta la Història. Ací hi ha reis, com Enric de Trastamara, que pugen al tron embrutats amb la sang de llurs germans; hi ha reis, com Sanxo el Brau, que fins fan armes contra els seus propis pares...»

I tot això per què? perquè encara es creu necessari un poder moderador. Però ¿de què ha d'ésser moderador? ¿Dels abusos de la llibertat? Aleshores creieu que la llibertat pot ésser limitada i cohibida, i negueu també la mateixa sobirania popular.

No hi pot haver cap poder moderador pel damunt del poble, i, molt menys, aquest poder pot estar a mans d'un monarca, perquè aleshores, aquest poder, no és res més que un règim de fatalitat.

I així parlava Pi i Margall quan el 1869:

«Fatalitat i res més que fatalitat és l'elegir un rei avui per a tenir que admetre demà el seu fill, siguin quines siguin les seves qualitats intel·lectuals, morals i físiques...»

* * *

En l'obra de Fontenelle «Dialecs dels morts», hi ha una conversa entre Erasme i Carles V que és molt interessant, perquè Erasme, no vol cedir-li a l'emperador la supremàcia, ja que totes llurs grandeses no són més segons ell, que *un compost de diversos atzars*. I Erasme, després d'expressar que tot va ésser obra del atzar, degut d'una part a l'impotència del seu avioncle i de la coqueteria de la seva avia-tia, acaba dient-li:

«Recordeu haver sentit a dir, que l'atenenc Cimon, havent fet molts de presoners, va exposar a la venda, d'una part llurs vestits, i d'altra, llurs cossos tots nus; i que com els vestits eren d'una gran magnificència, va haver-hi apressament a comprar-los, però, que de les persones,

ningú no va voler-ne. En bona fé, jo penso, que el que va passar a aquells passaria també a d'altres, si es separés llur mèrit personal d'aquell que la fortuna els ha donat.»

Si traieu, doncs, aquests mèrits d'atzar—que donen les matrius principesques—, s'ha acabat *el caçar estruços, el jugar als escacs, i, s'ha acabat el poder moderador...*

Una vegada, l'emperador persa Darius, deia al conseller llur, fugitiu de Grècia, Demaratus:—Els grecs no podran resistir la meua invasió, perquè no tenen rei.

—Es que a Grècia—feu Demaratus—, el rei ho és tot el poble.

I la prova la sentí Darius, poc després, en voler invadir la República grega. Cada un d'aquells homes, valia tant com l'emperador Darius, *rei de reis i senyor de senyors...*

M SERRA BARTRA.

L'educació i els obrers

(Conclusió)

I ara et pregunto jo: ¿Deus o no deus ésser polític? Et volen bé els que t'aconsellen que no et cuidis de política i pensis solament amb el teu treball? És que tu no tens interessos que defensar? És que a l'Ajuntament i a les Corts no es plantejen problemes que t'afecten d'una manera directa i segons en la forma amb què és resolgut, poden millorar o empitjorar les teves condicions de vida? És que la teva veu com la de qualsevol altra classe social, no ha de tenir ressó en totes aquelles parts on s'hi ventilen qüestions d'indole social, on és senten i s'afirmen aquelles regles que han de regularitzar la nostra vida? És que la teva vida no és vida com la de qualsevol altre ésser polític? Has d'intervenir

en l'elecció de totes aquelles persones que defensin els teus interessos com els de qualsevol altra classe social.

Però dec dir-te si has d'ésser monàrquic o republicà? No. Llegeix, estudia, consulta, reflexiona i després decantat cap al costat que la teva raó et digui. Jo ja ho se cap a quin costat aniràs però no vull dir-te'l, sigues ho per convicció, no per què jo t'ho recomani, apren a ésser fort i les teves determinacions seran fermes, segures, no vacil·laràs i el teu obrar estarà d'acord amb la teva raó, que és l'estat serè a que devem aspirar i que ha d'ésser la prova més potent del nostre perfeccionament.

Dins els aspectes que ofereix la vida social hi pren bona part el problema religiós. Per una part tenim el socialisme catòlic, com a Bèlgica per exemple, el socialisme neutre i el socialisme ateu.

Aquest assumpte té per a tu una importància molt gran, perquè faltan-te la base sòlida d'una ferma instrucció, pots ésser, amb facilitat, juguet del fanatisme i supersticions que poden portar-te per camins extraviats i poden contribuir a minvar part del teu benestar.

Anem a parlar de coses greus i és necessari que escoltis amb tota l'atenció possible.

Deus haver d'ésser catòlic? Deus haver d'ésser religiós? Deus haver d'ésser ateu? Jo això no t'ho diré, ni podrà dir-t'ho ningú, perquè ningú no pot atrevir-se a penetrar en el camp privat de la teva consciència, ningú no s'ha de permetre l'esperança què per les seves recomanacions, hakis de variar la teva manera de pensar. Sols et donaré un consell; després tu segueix-lo o no el segueixis, fes-ne l'ús que creguis convenient. Jo sols et diré estudia, pensa, fes-te fort en tots aquells coneixements que ens donen una idea clara de la organització i harmonia de l'Univers, idesprés, medita, medita molt i si en remuntar-

te, en virtut de les teves abstraccions per sobre tot el present, i si en explicar-te les causes de tots els fenòmens que et rodejen veus aparéixer allà al final, molt lluny, la idea de la Divinitat que radiant i plena de llum et doni lloc a descansar, com si fos un punt de repòs, de la llarga fatiga de les teves investigacions, llavors creu i creu amb la fermesa, directament, sense intermediaris de cap mena, puix si ho creus així i ho medites molt, comprendràs que no pot haver-n'hi d'intermediaris entre tu i aquella idea tan gran que no admet representacions materials de cap mena.

Ningú no té dret a preguntar-te si creus o si no creus; això és qüestió purament individual. Sols els teus actes t'han d'acreditar d'home honrat i d'home de bé. Traça't la teva norma de conducta de conformitat amb els universals principis de moralitat. «De què no vulguis per ningú allò que no vulguis per a tú». «Fes als altres allò que vulguis que facin amb tu», i no te'n apartis mai, persisteix sempre en aquesta actitud forta i serena i no en dubtis, seràs feliç, viuràs satisfet.

Parlem ara del teu treball. Que n'hi han de coses a dir sobre aquest punt!

Dividim-lo en dues parts; la referent a la quantitat de treball i la referent a la manera de treball.

Es difícil determinar d'una manera exacta la quantitat de treball que tu pots donar. Depèn de la classe de treball i de les condicions en què tu et trobes. Cada màquina que s'inventa s'ha de traduir en una disminució d'hores de treball, però si aqueixa disminució d'hores de treball no va aparellada amb el major perfeccionament teu possible, pot arribar a ésser-te perjudicial. Jo voldria que mentre esperem que tots aquests avantatges vagin arribant, a mesura que els temps es desenrotllen, tu t'anassis posant ja en condicions de fer-ne un bon us d'aquelles hores

que t'han de quedar, ja que el mateix poden servir pel teu embrutiment com per al teu perfeccionament. Aquí sols necessites un petit esforç de la teva voluntat.

La música, el dibuix i la lectura són ocupacions que pots molt ben aprofitar, si estàs obligat a treballs de molt esforç corporal; els jocs d'esport, els passejos a l'aire lliure i pel camp si estàs obligat a treballs quietes i a vida quieta o reposada. Aficiona't a totes aquestes ocupacions i al cap de poc temps et proporcionaran estones de plaer que indubtablement no trobaràs en el joc, ni en cap més vici semblant.

En treballar procura fugir de les rutines. Fes el teu treball i acompanya'l sempre d'un desig de perfecció, de manera que el què surti de les teves mans no sigui solament obra de les mans sinó del cap, que la teva feina sigui l'expressió sensible de la teva racionalitat.

A totes aquestes maneres d'ésser i de conduir-te hi deus haver d'acompanyar un caràcter alegre, expressiu, atent, determinat, ferm en les teves determinacions, que sigui l'expressió de l'home intel·ligent, de l'home lliure, de l'home honrat.

FREDERIC GODÁS.

Els exiliats acusen...

Un llibre de R. Xuriguera

Mai no s'insistirà prou en utilitzar tota mena d'arbitris per tal que sia desvetllada la consciència ciutadana.

Recordo que en produir-se la vergonya del cop d'Estat del 13 de setembre foren molts els incautes que, fins des de posicions anomenades d'esquerra, s'hi entusiasmaren.

No he pogut mai oblidar-me d'un amic decès, extremista furiós en la seva joventesa, però aleshores afilerat al costat dels ele-

ments «independents»—que es troben casualment enquadrats dins de totes les situacions de govern amb les que conviuen profitosament,—que en aquella data memorable expressava una exaltació verament infantil per la suposada actitud d'En Primo de Rivera contra els vells partits polítics.

Era molt difícil comprendre la posició d'aquests elements que havien sabut sempre treure suc de situacions per la destrucció hipotètica de les quals tanta satisfacció prèvia palesaven aleshores.

I no resmenys, és impossible de negar del tot que aquelles manifestacions fossin espontànies. Per què suposariem que fins el ciutadà pràcticament més abjecte no sent en les hores d'optimisme certa ingenuïtat que li fa desitjar cordialment una societat millor?

Està clar que les interpretacions podrien ésser ben altres. Es podria pensar, per exemple, que la posició d'entusiasme al·ludida inclouria una mena de coartada moral inconscient. Es podria creure, també, que aquests individus acostumats a les arts planeres del profit personal a ultrança, coneixedores millor que ningú de la realitat d'arran de terra, es reien aleshores del sobtat puritanisme polític i administratiu del flamant dictador i endevinaven clarament on aniria tot a parar a fi de comptes.

L'amic al·ludit estava en forta relació amb elements albistes i ja es recordarà com fou l'Alba el blanc on apuntaven a matar els qui, per altra banda, desitjaven amb el soroll de les descàrregues distreure l'atenció pública de l'afer primordial de les responsabilitats.

I s'ha de confessar que la llorda manobra obtingué el seu èxit i que molta de la gent que s'encasella en els nuclis de l'opinió *soi disant* avençada, que en realitat, però, és fonament conservadora, portava aleshores «pa a l'ull».

El llibre del nostre bon amic Ramon Xuriguera és un bon desvetllador.

Literàriament és ben remarcable. No és, però, aquest aspecte el que més ens ha interessat. Hi ha en ell suggestions d'un encert extraordinari. Records vius que convindria restessin fortament adherits a l'entranya de la nostra ciutadania, obrint-hi inclús un solc de sang.

Hi han perspectives morals d'una valor difícilment superable.

* * *

El treball del nostre amic conté uns breus mots de justificació. Aquesta, però, es troba ben plenament palesada per la pròpia lectura del llibre. Es llegeix d'una sola tirada i es llegeix amb dalit.

Fins les paraules de pròleg sobre la Dictadura hi estan pastades amb un regust calent d'anècdota no despullada de substància doctrinal amagada entre la frescor d'un relat ple de vida i de vigoria.

I segueixen després nou suculents capítols, plens d'interès i d'acció, que prenen per tema personatges que reaccionaren ardidament contra l'anacronisme cabdal d'Espanya, la tendència estúpida al messianisme directriu dels audaços indocumentats que pretenen fer la felicitat del país prescindint de l'opinió escassa o forta que aquest tingui, i prevalguts, només, de la posició d'avantatge en què els han posat les circumstàncies.

Desfilen pel llibre figures tan interessants i tan vàries de significació com el general E. López Ochoa, E. Ortega Gasset, Alba, J. Casanoves, Unamuno, Francesc Macià, Blasco Ibàñez, Sánchez Guerra i el poeta Ventura Gassol.

El llibre no és un reportatge. No és, tampoc, un aplec de semblances ni d'opinions dels esmentats personatges: res d'això.

Es molt més que tot això i l'habilitat del nostre jove i excel·lent amic rau precisament en haver sabut llestament defugir-ho sense perdre cap dels especials encisos que aquells gèneres literaris i periodístics enclouen quan estan treballats de ma de mestre.

Xuriguera segueix el *seu* relat lliurement, deixant entreveure sempre ben destacada la silueta política i moral del personatge que li serveix de suport a la narració. Viva és en aquest respecte la que fa en ocupar-se, per exemple, d'En López Ochoa. Emocionant la que es refereix al nostre senyor Macià. On, però, reix de faisó magistral, per sobre de totes les altres, és en tractar la figura més difícil, més enigmàtica i complexa del llibre, la de Santiago Alba.

Es, al nostre entendre, un capítol tan valuós que per ell sol justifica tot el llibre.

Ramon Xuriguera diríeu que traça un veritable panegíric del discutit personatge. Aquesta és, sens dubte, una primera i forta impressió. El suposat panegíric és just, entusiasta si voleu. Però són tals els caires, són tan riques les perspectives que us hi presenta el jove escriptor que després d'haver-lo llegit, arrocegat inclús per l'ardor viva de la narració, us resta ben clara, ben destacada la figura de l'home que darrerament ha posat tants dubtes en la consciència cívica dels que esperaven d'ell posicions decidides i d'audàcia.

L'Alba que us fa sentir Xuriguera és,

RAMON MARTINEZ LAGE
Gola = Nas = Orelles

CONSULTA de 10 a 1 i de 5 a 7

(Banca Llorenç)

Pl. Paheria, 14 - 1.er - 2.ª - LLEIDA

realment, un home ben apte per a ésser objecte dels elogis més enardits i dels dubtes més foscos i torturadors.

Encerts n'hi han escampats profusament; planes, però, tant destacades com les referides suara no s'escriuen pas a doijo, per més que tot el llibre manté una unitat

de visió i d'estil que assegura una profunda harmonia.

No cal dir amb la plena satisfacció que hem llegit el llibre del nostre benvolgut amic i els auguris ben sentats que aquest magnífic succès literari ens suggereix per l'esdevenidor.

J. P.

NOTES DE LA SETMANA

Un català gran estadista americà

Perquè era de nissaga catalana i perquè llur nom és l'únic que perdurarà amb relleu merescut i extraordinari en la història de l'Amèrica contemporània, és que em faig un deure de parlar-vos d'En Josep Batlle i Ordóñez, ex-president de la República Oriental de l'Uruguai, traspasat fa poc.

Ja deveu conèixer l'Uruguai. De entre els fèrbols coneixements que a Europa es tenen sobre les coses americanes, sabreu que és una petita nació emplaçada sobre l'Atlàntic, a la desembocadura del Riu de la Plata i, a manca de majors detalls sobre la vida institucional del país, recordareu prou bé que és la pàtria dels millors jugadors de futbol del món (dues vegades olímpics). I vagi en bonhora aquesta menció del popular joc, si ella serveix per a donar precisió a les vostres idees.

Abans de l'adveniment d'En Batlle i Ordóñez a l'escenari de la política uruguaià aquest país no era sinó una de tantes «republiketes americanes», pròdigues en revolucions i en generals d'opereta. L'Uruguai nedava en ple desordre institucional i «roigs» i «blancs», els dos partits en pugna, anaven continuament a les batusses, en un estat de perpètua revolució, els uruguais ja neixien o «blancs» o «roigs»—no hi havia matissos—i la divisa, d'un color o de l'altre, passava de pares a fills junt amb la llança o el trabuc.

En Josep Batlle i Ordóñez, cabdill *roig*, posà el punt final a aquell trasbals derrotant a l'enemic ancestral en la batalla de Masoller i des d'aquella data memorable

l'Uruguai entrà en una era de pau durable.

Amo de la situació, el partit «roig» tractà de consolidar llur victòria, i En Batlle i Ordóñez, ànima del partit, des de la premsa primer, i des del govern després, demostrà que si en la guerra era un admirable conductor de multituds, no ho era menys per a guiar-les, en la pau, a les més altes conquestes de la democràcia.

Home d'acció, prototipus acabat del cabdill popular, En Batlle i Ordóñez quefe del partit situacionista fins a l'hora de la mort, dues vegades president de la República, ha portat a l'Uruguai, a través d'un camí ple d'esculls, al lloc més avançat en matèria de legislació social, fins al punt d'ésser avui, aquella petita gran nació, un model acabat de perfecció democràtica que podria servir de mirall a molts Estats que guarits en passades conquestes s'atribueixen l'honor d'ésser el breçol de les modernes llibertats.

Fou el primer governant que donà, a Amèrica, lleis de caràcter social inspirades en un concepte clar i racional d'humanitat per al millorament de les classes treballadores i per a un millor i més equitatiu usdefruit de la riquesa. Vegi's, sinó, la següent enunciació feta al córrer de la ploma: Llibertat de pensament i d'ensenyança; ensenyança obligatòria costejada per l'Estat; separació de l'Església i de l'Estat; jornada de vuit hores; ensenyança universitària lliure i gratuïta; llei de divorci; igualtat de drets dels fills naturals i dels legítims; pensions a la vellesa; abolicció del servei militar obligatori; inembargabilitat del sou i de la casa pròpia, etc., etc.

¿Quin país pot vanar-se avui de posseir una legislació semblant?

I el més admirable i digne de remarcança és que En Batlle i Ordóñez, malgrat el tenir durant mig segle l'alta direcció del partit governant, no s'allunyà mai de la més pura i austera linia de conducta, per a caure en la brutal hegemonia política i en l'absolutisme del govern unipersonal—fan comú avui dia en l'Amèrica i fora d'ella—; puix amb un elevat i clar criteri, sabé comprendre la imponderable v àlua de la oposició com a contrapés i com a element fiscalitzador de l'acció de la majoria. Així, no menyspreà mai l'enemic polític, ni el va témer, per a excloure'l de les tasques de govern, ans al contrari, posà especial interès en que dintre l'administració pública estiguesin representades les més ínfimes aspiracions, des de l'estret i caduc nacionalisme fins al bolxevisme més exaltat i virulent. Prova d'això l'admirable llei electoral, única en el món, que a més de permetre el secret més absolut del vot, fa que el percentatge de votants sigui a l'Uruguai més elevat que cap altre país d'Amèrica i àdhuc d'Europa.

Gràcies a l'obra d'En Josep Batlle i Ordóñez l'Uruguai és avui el país de la llibertat per excel·lència. Allí hi tenen cabuda tots els neguits i totes les idees hi són respectades. És freqüent veure en les festes obreres la bandera roja dels soviets flamejant lliurement al vent acompanyada per les multituds cantant «La Internacional». La policia hi fa acte de presència, però per a garantir la llibertat dels cantaires. Nosaltres també havem gaudit del goig de veure allí nostra ensenya pàtria al costat de l'uruguaià mentre que nostre himne nacional era escoltat respectuosament per militars uniformats i policies en servei amb la ma posada a la visera de la gorra fins a l'última estrofa.

Aquesta és l'obra de l'esperit dilecte i avençat del que en vida fou En Josep Batlle i Ordóñez, d'ascendència catalana. Ella podrà ésser discutida i analitzada, però la sanció de la història no podrà desmerèixer mai la puresa de llurs virtuts cíviques ni la seva vida austera i exemplar.

LLUÍS CASTELLÓ.

LOCALS

La col·lectora general

Mantes vegades hem sentit queixes exposant la vergonyosa situació en quant a netedat, que ofereix la part alta de la ciutat. La manca en alguns nuclis d'edificació d'aquelles míseres barriades, dels mitjans més elementals de sanejament, (aigua i clavegueres) fa que siguin aplicable a les mateixes aquella dita que si per uns la netedat és mitja vida pels altres la porqueria es l'altra meitat.

Però no volem fer-nos ressò de les queixes contínues per tothom reconegudes donada l'evidència, de la poca cura desplegada en l'estat sanitari de determinats barris. Volem avui demostrar que aquell estat de brutícia és general en la ciutat, car si bé en les altures careixen dels mitjans sanitaris més essencials, en la part que millor són atesos aquests serveis, en la part baixa, no presten el servei adequat per excessiva deixadesa.

La col·lectora general que al llarc de la Banqueta recull les diverses aflüències de la ciutat és demostrat abastament que està obstruïda. Les aigües brutes i elements sòlids que a ella fan cap no tenen la circulació deguda per al seu lliure desguàs, per ésser insuficient el desnivell que la mateixa té, i aqueix defecte incorregible per ara, cal subsanar-lo amb una constant llimpieza de la susdita col·lectora, servei que no és efectuat amb la periodicitat que les circumstàncies hi obliguen.

Recordem haver observat en algun presupost dels darrers anys, consignacions especials per a atendre el servei de neteja de la susdita col·lectora i malgrat tenir-ho previst com a necessitat l'Ajuntament, no s'han realitzat i això porta a la conclusió que de no fer-ho periòdicament, des-

prés és més difícil emprendre aquella obra donada la magnitud de la mateixa.

Amb motiu d'unes visites fetes a la nostra ciutat a les primeries del mes en curs, varem observar curiosament com pels imbornals eren tirades amb mànegues grans quantitats d'aigua, creient que així amb aqueixes lleugeres purgues, es donaria circulació als excrements depositats en la col·lectora i per tant s'evitaria que les males olors fossin sentides pels reials hostes. Aquella innocent mesura no conduí a res com no sigui a fer veure que es feia quelcom i que l'autoritat estava assabentada de l'obstucció existent a la col·lectora. Malgrat la inutilitat demostrada d'aquells treballs, res més s'ha fet i entrats ja en la canícula, pels imbornals dels carrers que enllacen amb aquella col·lectora puja un bé de déu de perfums de les matèries que s'estan descomposant, que neixen als barrils alts, tot i la porqueria tradicional, com un jardí de flors.

Serà possible obtenir la llimpiesa anyal d'aquella col·lectora? Seria molt demanar, que l'Ajuntament invertís en conservació i neteja de les cloaques existents, no la

totalitat com la llei mana del que li produeix l'arbitri de clavegueres, sinó tan sols una tercera part?

Catalanitat

Assenyalàvem fa pocs dies, el fet de que tan sols dos vies de nostra ciutat tinguin la rotulació llur (i encara parcialment) en la nostra parla. Es van a posar noves plaques en carrers i places i hom espera veure honorada com es mereix, la parla dels catalans.

Es permés l'us de nostra llengua en tota la vida corporativa i malgrat això ni l'Ajuntament ni Diputació s'han mogut dels camins fressats pels representants de l'anterior Dictadura, de completa oposició a l'expansió catalana.

En l'Ajuntament observàrem amb goig un sol dia, com ocupant l'Alcaldia accidental senyor Gomar afiliat a la «Lliga espanyola» havia ordenat es redactés l'Ordre del dia en català. No ha tingut consistència tal disposició i hem tornat a perdre aquell lleuger avantatge que ens havia afalagat.

Ha passat per la censura

SÍCORIS HOTEL (Abans Grand Hôtel y Cuatro Naciones)

Rambla del Centre, 35 - BARCELONA

Servei esmeradíssim. - Descomptes especials als clients de la província de Lleida.

IMPRESA "JOVENTUT"

Treballs de tota mena

Blondel, 7 ——— LLEIDA.